

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MEDLEMSBLAD FOR HISTORISK FORENING FOR ESPERGÆRDE OG OMEGN

NR 28
JUNI
2000

EGEBÆKKEN

Strandhøj

Efter den megen debat om ombygningen af Strandhøj, bringes i dette nummer en artikel om ejendommens historie fra den blev bygget i 1880'erne til de nyeste byggeplaner.

Dagligstuerne på Strandhøj, medens der var kursted i ejendommen. Se mere på side 3-15.

Nutiden på museum

Af Holger Dahl

Museerne kan "give den enkelte en større og bredere forståelse for lokalsamfundet", og der er "borgenes viden- og identitetsbank – lokalsamfundets hukommelse", skriver museumschef Kenno Pedersen i Helsingør Kommunes Kulturmagasinet 1999 om Bymuseet og Flynderupgaard Museet. Dette ordvalg udtrykker præcist denne for- enings opfattelse af et kulturhistorisk lokalmuseums formål, og det forekommer os, at museerne pænt lever op hertil.

Kenno Pedersen kalder sin artikel "En fremtid for vor fortid", og nævner de pligter et statsanerkendt museum har til indsamling og registrering af ting og til at belyse tilstande og forandringer i området. Vedrørende dette sidste punkt bliver der dog gjort opmærksom på, at tidens hektiske udvikling gør, at emner fra nyere historie må behandles ud fra nye synsvinkler og behandles på nye måder.

Netop nutidens registrering på museerne bekymrer os. På det elektroniske område f.eks. gør mangfoldighed og hastige skift en traditionel kulturhistorisk behandling umulig. Nye specialister må varetage denne funktion.

En ny museumslov er for tiden under udarbejdelse, og en opdeling af museer i typer med konkrete indsamlings- og bevaringspligter må forventes. Det må være naturligt at nogle af specialmuseerne får klare funktioner, så man ikke risikerer, at nogle emner falder udenfor.

Det bliver spændende at følge denne udvikling, og netop Helsingør Kommune huser to vigtige specialmuseer: Handels- og Søfartsmuseet og Danmarks Tekniske Museum, og begge har store fremtidsplaner.

Det er vort håb, at de forskellige museumstyper er i stand til at samarbejde, så der på disse både bliver en museumsfremtid for vor fortid og vor nutid.

Herfra vil vi ønske til lykke til Danmarks Tekniske Museum, som netop har flyttet Trafikmuseet til de tidligere værfthaller på Fabriksvej og tillige her har indviet Danmarks Flyvemuseum ved en stor festlighed.

TIL LYKKE!

Strandhøj - fra privatbolig til ældre-aktivitetscenter

af Kjeld Damgaard

Selvom adressen i dag er Gylfesvej nr 17, så er Strandhøj oprindeligt en ægte Strandvejsvilla – oprindeligt med adresse på Strandvejen 386. Netop her i foråret 2000 er ejendommen - dog ikke den oprindelige gamle villa - blevet nedrevet, med henblik på at opføre et nyt og mere moderne plejehjem på

grunden.

En Mørdrup-ejendom

Og selvom postadressen er 3060 Espergærde, ligger ejendommen ikke i Espergærde, men på Mørdrup Strandvang. Ejendommens matrikelnummer er således 10 I af Mørdrup, hvilket indikerer, at ejendommen er udstykket fra hovedparcel nr. 10 af Mørdrup. Og den hoved-

Strandhøj, som bygningen tog sig ud set fra sydvest omkring 1920. Den oprindelige bygning ses til højre med de tre kviste, medens tårnfløjen i baggrunden er yngre.

parcel er den oprindelige Grydemosegaard (der ikke må forveksles med den nuværende Grydemosegaard i Tibberup), som lå ved Stokholmsvej lidt vest for nuværende Lindevej. Efter at denne gård var brændt i slutningen af 1880'erne blev den genopført på nuværende adresse Gylfesvej 3, og fik nu navnet Strandvangsgaard.

Udstykning af Strandvejsvillaer

Strandvangsgaarden udstykkede allerede i slutningen af 1800-tallet de første byggegrunde til det vi i dag kalder for Strandvejsvillaer. En af disse villaer på strækningen byggede frøken Henriette Jessen, der den 31. maj 1881 købte en grund af gårdejer Hans Andreas Nielsen. Henriette Jessen boede tilsyneladende i Humlebæk, da hun købte den 13.980 kvadratalen store grund, der strakte sig fra Øresund i øst og i øvrigt mod vest, syd og nord grænsede til Grydemosegaardens resterende arealer. Prisen var 1.997,14 kr, hvilket svarede til 2000 kr pr. tdr.ld.

Antagelig byggede hun huset kort efter at hun erhvervede grunden. I alle fald købte hun i de følgende år yderligere en række arealer, som hun forøgede sin ejendom med. Matr. nr. 10 n købt i 1883 af H. A. Nielsen, 10 u i 1884 af J. A. Freundt, 10 ao i 1897 af N. Westergaard, 10 an samme år af H.C. Zerlang og 10 v i 1898 af Niels Olsen.

Henriette Jessens familie

Hvordan havde den ugifte Henriette Jessen råd til alle disse grundopkøb og til at bygge stort hus ved Strandvejen? Ja, antagelig havde hun arvet en del penge. Hendes fader var oberst Tycho Jessen, som især var kendt for sin fortrinlige indsats i felttogene 1848-50, hvor han bl.a. lagde navn til det såkaldte "Batteri Jessen" ved slaget ved Nybøl i 1848. Henriette Jessens farfader havde været søofficer og familien nedstammede fra en adlet slægt, der egentlig kaldte sig von Jessen, hvil-

ket også af og til hændte i Henriette Jessens gren af familien.

Herskabeligt indbo

Om der alligevel var lavvande i kassen hos frøken Jessen til sidste er svært at vide, men i marts 1900 ansøgte hun Tikøb Sogneråd om tilladelse til at sælge hjemmebagte kager samt udskænke sodavand og mælk fra sin ejendom, Strandhøj. Det skulle kun være i de fire sommermåneder, og hun fik da også tilladelsen. Om hun nogensinde nåede at sælge noget, vides ikke. Hun døde nemlig allerede året efter, den 21. Juni. Hun blev begravet på Humlebæk Kirkegaard, og i august samme år blev der berammet en såkaldt løsøreauktion over hendes efterladte ejendele. Heraf fremgår, at indboet var herskabeligt og at det bl.a. bestod af sofaer, lænestole, bogskabe, en mahogni buffet med opsats, malerier, en værdifuld bogsamling, værdifulde smykker og sølvtøj og meget andet.

Løøre-Auktion

pan Villa „Strandhøj“, Esbjergærde

Lørdag den 31te August d. N., Kl. 11 fm., afholdes ifølge Begæring af exöcutor testamenti i Dødsboet efter Frk. Henriette v. Jessen offentlig Auktion over det bemeldte Bo tilhørende herskabelige Indbo, hvortil fremlægges Sofaer, Borde, Stole, Lænestole, Bogskabe, Glaserer, Lamper, 1 Mahogni Buffet med Opsats, Malerier, Stilderier, Spejle samt Værdifulde Guldb og Sølv, værdifuldt Sølvtøj, Blet, Glas og Porcellæn, endvidere Senge og Sengeklæder, Dækketøj, Blinnet, Gangklæder og endelig en betydelig Bogsamling m. m. m.

Betaling erlægges til Fuldmægtig W. Thuesen, Fredensborg, der giver ham bekendte, vederhæftige Røvere Kredit i 3 Maanedre.

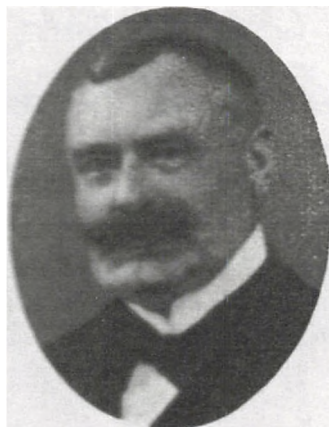
Birketoloreet i Fredensborg, den 26de August 1901.

Kunstmaler Tycho Jessen

Henriette Jessen var i øvrigt faster til den kendte kunstmaler Tycho Jessen, efter hvem der i Saunte er opkaldt en vej. Da Henriette Jessen ingen børn havde, var brodersønnen i hendes testamente blevet tiltænkt en speciel arv, nemlig en del af hendes ejendom "Strandhøj". Tycho Jessen arvede således et hus kaldet "Patmos". Hvilken ejendom der er tale om har ikke kunnet fastslås med sikkerhed, men måske var der tale om et mindre hus, der lå ved Kildestien nordvest for selve Strandhøj. Tycho Jessen måtte i øvrigt i forbindelse med overtagelsen skrive under på, at der på denne ejendom bl.a. ikke måtte anlægges slagteri, garveri, mølle, renovationsplads eller svinehold. Der måtte dog gerne indrettes bageri på stedet.

Valdemar Nielsen ny ejer

Salgssummen for selve Strandhøj blev aftalt til 32.000 kr, og ny ejer blev direktør Valdemar Nielsen, som er mest kendt for sit engagement i Lorry, hvor han var direktør i en lang årrække efter 1920. Men ud over dette forlystelsessted, var han også involveret i en lang række byggerier i København, bl.a. kvartererne omkring Sct.Thomas, Vodroffs Plads samt Farvergade. Disse byggerier stammer netop fra årene efter århundredeskiftet, hvor han blev ejer af "Villa Strandhøj". Senere stod Valdemar Nielsen også bag byggeriet af det såkaldte "National-Scala" – den bygning vi i dag kender som "Scala" i København. Valdemar Nielsen var også i en årrække formand for *Grundejerforeningen for en Del af Tikøb Sogn* (nu "Borger- og Grundejerforeningen for Espergærde, Snekkersten m.v."). Som en af de første på Sydvestkysten lod Valdemar Nielsen installere elektrisk lys. På dette tidspunkt var der endnu ikke etableret offentlig elektricitetsforsyning, så forsyningen kom fra et privat elektricitetsværk af mærket "Delcolight" på selve ejendommen.

Valdemar Nielsen, ejede Strandhøj fra 1901 til 1912.

Frøken Justa Justsen

I 1912 blev ejendommen overtaget af frk. Justa Justsen for 68.000 kr. Hun kom til at drive kursted eller rekreationshjem på Strandhøj, sammen med sin storesøster Marie K. Justsen, i samfulde 41 år. Justa Justsen var født i 1875 og havde i mange år været sygeplejerske. Det var derfor ikke uden baggrund, at hun indrettede Strandhøj til "Kur- og Hvilested". Frk. Justsen var sikkert ikke uden lokalt kendskab til forholdene. I alle fald havde hun allerede fra 1909 lejet den nærliggende villa "Strandly", som i øvrigt også var ejet af Valdemar Nielsen.

Kur- og Rekonvalescenthjem

Men nu skulle den smukt beliggende ejendom Strandhøj, anvendes til kurophold. På Strandhøj kunne man således komme, hvis man var rekonvalescent eller blot trængte til ro og hvile. I annoncerne for stedet reklameredes med at Strandhøj var stort og herskabeligt, at det var beliggende på en høj skrænt ud mod sundet og at der var en vid udsigt til både Helsingør, Sverige og Hven.

ov.
*Arvidigah
 Justa Justsen
 Strandhøjsvej.*

Et foto af frøken Justsen har det ikke været muligt at finde, men her er hendes sirlige underskrift.

Rekonvalescenterne kunne på Strandhøj modtage forskellige former for behandling. Foruden almindelige bade kunne man også få et medicinsk bad, elektrisk behandling samt massage. Desuden var der naturligvis mulighed for at bade fra ejendommens strandparcel (den nuværende Skolestrand).

Strandhøjs indretning

Strandhøj var omgivet af en meget stor have (grunden var på i alt 12.500 kvm), og indkørslen skete allerede dengang fra Gylfesvej, hvor der var en portbygning, som man skulle køre igennem. I denne portbygning var der tillige gartnerbolig. Yderligere lå der en mindre bygning umiddelbart ved Kildestien, som anvendtes til anneks. Her var 4 gæsteværelser, 1 dagligstue samt 2 stuepigeværelser. I hovedbygningen, der blev ombygget omkring 1930, var der på 1. sal 7 gæsteværelser, i stueetagen 2 og i kælderen 2. I alt kunne der altså bo ca 15 gæster ad gangen. Desuden var huset indrettet med dagligstue, spisestue, vinterhave, køkken og 4 personaleværelser.

Strandhøj havde – i modsætning til mange af de "almindelige" pensionater – åbent hele året. Til at betjene gæsterne i det daglige var der ansat en husjomfru, en tjener, 2-3 stuepiger samt en kokkepige. Oldfrue var den navnkundige frk. Osterhammel.

Strandhøj set fra vest omkring 1935, nogle få år efter at fløjen mod syd er bygget til.

Portbygningen på Strandhøj ses her fra øst - udkørslen var altså til Gylfesvej. I portbygningen var bl.a. garage samt en bolig for gartneren, som naturligvis skulle passe den store have, hvoraf ses en lille del på billedet.

Nye tider

Pensionaternes – og dermed også kurstedernes – storhedstid var perioden op til 2. verdenskrig, samt p.g.a. forholdene også perioden under besættelsen. Men efter befrielsen ændrede forholdene sig ret hurtigt. Nu var det ikke længere mondænt at tage på pensionat.

Tikøb Plejehjem

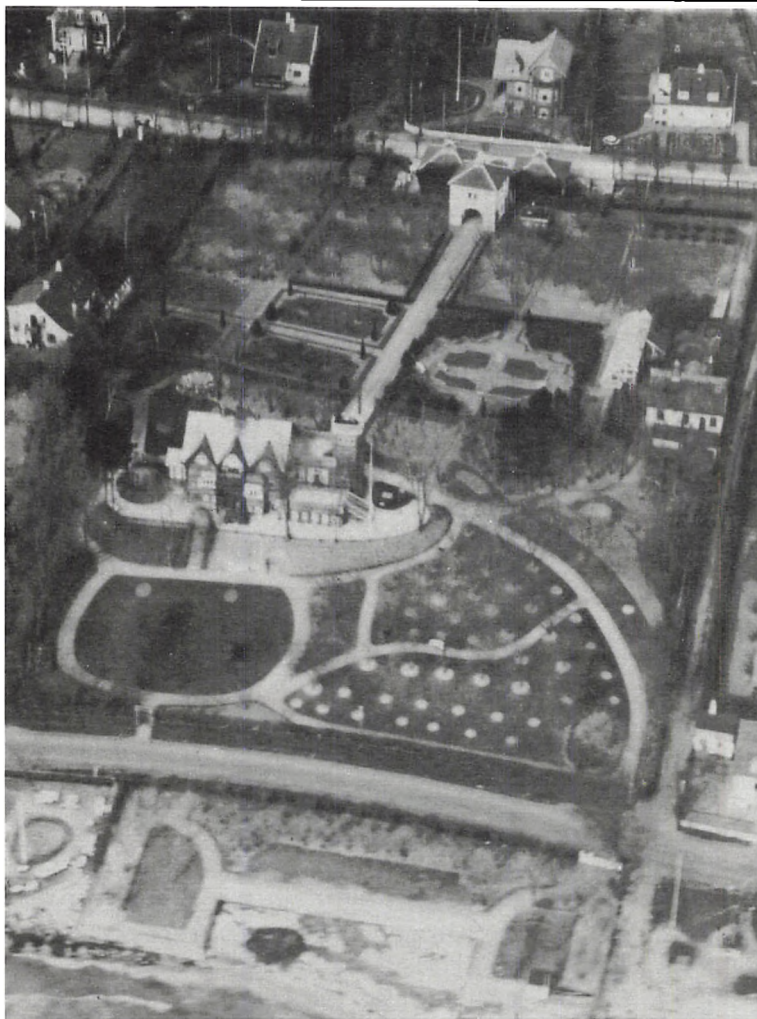
I samme periode overvejede Tikøb Sogneråd at nedlægge sit gamle plejehjem i Tikøb (det nuv. Gurrelund). Det hang bl.a. sammen med at man også ønskede at flytte kommunekontoret til Espergærde, og da kommunekontoret og plejehjem lå i samme bygning, og plejehjemmet tilmed var noget utidssvarende. Sognerådets socialudvalg traf derfor den 30. oktober 1953 beslutning om at opføre et nyt plejehjem med 40 værelser *"på den kommunen tilhørende grund beliggende ved den nye vej,*

der forbinder Fredensvej med Stokholmsvej",

Den omtalte vej er Kløvermarken og placeringen må formodes at være omtrent hvor biblioteket ligger i dag. Det er lidt interessant, at man derved ville have placeret plejehjemmet klods op og ned ad det senere Espergærde Center – altså lige i det nye centrum af det nuværende "Espergærde".

Et tilbud, der ikke kunne siges nej til!

Imidlertid var frk. Justsen netop fyldt 78 år og driften af rekonvalescenthjemmet var ikke blevet nemmere med tiden. Og den 19. november 1953 modtog Tikøb Kommune da en skrivelse fra frk. Justsens advokat, der tilbød at kommunen kunne leje eller købe Strandhøj til midlertidigt eller fast ophold for Tikøb Plejehjems beboere. Frk. Justsen lagde i den forbindelse vægt på, at ejendommen derved fortsat kunne anvendes til et formål, der lig-

Luftfoto af Strandhøj fra ca 1930 - før udbygningen mod syd blev opført. Bemærk det lille hus i haven helt ovre ved Kildestien, samt portbygningen ud imod Gylfesvej. Strandvejen er endnu ikke udvidet, og strandgrunden er endnu anlagt som have.

nede det ejendommen var blevet brugt til i over 40 år.

På et ekstraordinært møde i Tikøb Sogneråd den 9. januar 1954 vedtoges det enstemmigt

at købe Strandhøj for den tilbudte sum på 350.000 kr med overtagelse den 1. marts 1954. Samtidig vedtog sognerådet at droppe planen om at opføre et nyt plejehjem ved Søbækgaard – men derimod at søge opført et nyt plejehjem på Nordkysten hurtigst muligt. I stedet for en centralisering i form af et helt nyt stort plejehjem i Espergærde, blev planen altså – p.g.a. muligheden for at overtage det mindre Strandhøj - ændret således, at der nu blev åbnet for at et nyt byggeri i Aalsgaard – det senere "Teglværks- gaarden".

Inventaret hos frk. Justsen

I overtagelsen indgik også langt det meste af frk. Justsens inventar, og det er ganske morsomt i dag at se beskrivelsen af de enkelte værelses indretning. Vi tager et par eksempler:

Gæsteværelse nr 1 på

1. sal: *Seng med spiralbund, krølhårsmadrasser, dunkanal-dyne, 2 hovedpuder, divan med syet overtræk, 2 lænestole, toiletmøbel, skrivebord, 2 små betrukne stole, stol med rør-*

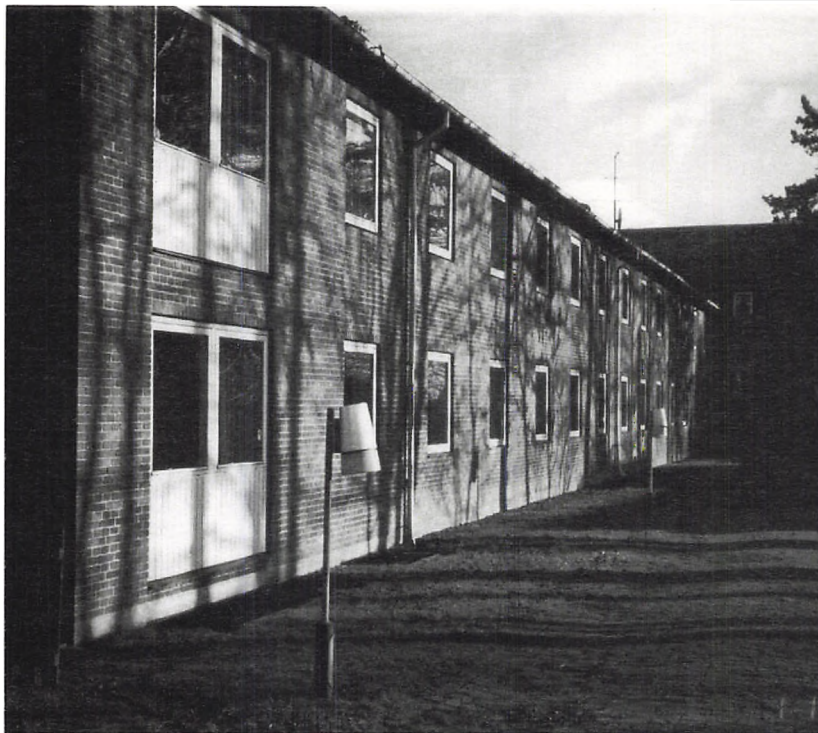
Strandhøjs portbygning - set fra Gylfesvej . Fotograferet af Arne Meyling kort før nedrivningen i starten af 1960'erne.

sæde, rundt bord, forligger, kuffertstativ også til fodtøj, lysekrone, natbord, natbordslampe, læselampe, skrivetøj, gardiner og gulvtæppe.

Dagligstuen i stueetagen: Chesterfield sofa, 2 dybe lænestole, 2 taburetter (lige betrukket og omstoppet med gult møbelstoi fra Magasin du Nord), skrivebord, 4 stole, aflangt dagligstuebord, alt i sortbejdset eg fra firmaet C.B.Hansen, lysekrone, nyt gulvtæppe til 800 kr., et fraise gulvtæppe, gardiner, undergardin, maquisette med flæse samt kappe og sidestykke af gult natursilke samt vintergardiner i brunt boy. Nogle sofapuder, omstopping, gardiner, hvide undergardiner, kniplingsgardiner samt betræk havde kostet 4.500 kr.

Et kig indhos en beboer omkring 1960. Dette værelse blev senere en del af bestyrerindens bolig.

Den såkaldte „Gamle Fløj“ på Strandhøj opført i årene 1956/57, (nedrevet 2000) var indrettet med meget små værelser, som var uden moderne faciliteter. Foto fra januar 2000.

dag. **Om at bo på plejehjem**

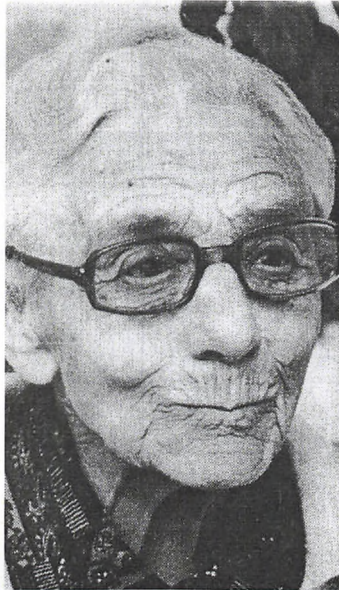
Optagelse på plejehjemmet skete efter beslutning i kommunens sociale udvalg. Ved optagelsen i hjemmet bestemte udvalget tillige, hvilke af den pågældendes ejendele, der kunne medtages på værelset. Opholdet på hjemmet trådte i stedet for kontant folkepension og skulle give de pågældende mindst lige så gode kår som modtagelse af pensionen.

Plejehjemmet indvies

Den 1. april 1954 stod Strandhøj klar til at modtage de første alderdomshjemsbeboere. Det var i alt 27, som for størstepartens vedkommende hidtil havde haft logi på Tikøb Allderdomshjem. Sammen med beboerne kom også den daværende bestyrerinde – eller som man dengang benævnte hende: økonoma – en kokkepige og en gartner var alt det personale, der dengang var nødvendig. Beboerne var den gang mindre plejkrævende end i

Til højre ses økonoma Rigmor Poulsen, der ledede Strandhøj fra 1954 til 1970.

Her ses fire beboere på Strandhøj. Fire beboere, der alle nåede den høje alder af 100 år. Øverst til venstre ses Karen Larsen, i midten Anna Jensen, og til højre Karen Mariager. Nederst til venstre den navnkundige Rasmus Storm, som i gennem en årrække var en meget aktiv beboer på Strandhøj.

vinteren dog kl 09.00), samt rydde op og gøre rent på værelset. Beboernes egen renlighed blev tillige overvåget, og badning blev beordret i langt højere grad endbeboerne som oftest nogensinde tidligere havde været vant til. Mange havde jo aldrig i deres oprindelige hjem haft et badeværelse - og det gav af og til anledning til nogen modstand blandt beboerne, at de så ofte skulle i bad! **Det fortælles, at Albert fra Tikøb nægtede at lade sit skæg klippe og ej heller ville i bad. For at**

Hjemmet skulle således drage omsorg for alt fornødent til beboernes ophold, herunder nødvendig beklædning, lægehjælp, medicin, vask o.s.v.

Beboerne skulle – såfremt deres helbred tillod det – selv rede senge inden kl 08.30 (om

slippe denne renlighed, hoppede han ud af vinduet!

Beboerne måtte ikke forlade hjemmet før der var ryddet op og redt seng og de skulle være hjemme igen senest kl 22 – med mindre de på forhånd havde bestyrerindens tilladelse.

Køkkenpersonalet på Strandhøj fotograferet i en rygepause. Fra venstre ses køkkenleder Karen Nielsen, køkkenassistent Manny Nielsen, en ukendt køkkenassistent samt køkkenassistent fru Johannessen.

Besøg var naturligvis tilladt, men i reglementet indskærpedes det, at besøgende, der ikke rettede sig efter personalets anvisninger, kunne bortvises!

Stor udvidelse

Tikøb-borgerne faldt dog hurtigt til på "Strandhøj" – især var mange glade for at der var rigtige toiletter - også en luksus ikke alle havde haft i deres oprindelige hjem. Men Strandhøj viste sig hurtigt at være for lille og umoderne. Så den 1. oktober 1956 rømmede alle beboerne atter Strandhøj og flyttede til Hornbæk.

Sammen med beboerne flyttede også økonomi og de øvrige ansatte, og nyt domicil blev "Hotel Bretagne" i Hornbæk. Formålet med denne flytning var at gøre det muligt at ud- og ombygge Strandhøj således, at der nu kunne blive plads til i alt 39 beboere. Egentlig havde man været i gang med byggeriet igennem en periode, men hvis beboerne skulle blive på Strandhøj i den afsluttede fase af byggeriet, måtte man forvente at ombygningen ville blive forsinket med ½ år.

Plekehjemsbeoer Bertha Andersen, bliver her støttet i en dans af bl.a. bestyrerinde Grethe Strange (t.h.)

Ved på denne måde at flytte beboerne, opnåede man at kunne ibrugtage den 2-etagers fløj den 1. april 1957. Værelserne i denne nye fløj var, efter datidens forhold moderne, men udviklingen er gået hurtigt, så de fælles toiletter og fælles badeværelser er for længst forældede.

”Pigerne” på plejehjemmet

Det fortælles i øvrigt om bestyrerinde, fru Poulsen, der boede i den grå villa ved Kildestien, at hun nidkært vågede over de unge pigers dyd. De boede nemlig på 1. salen i villaen og måtte ikke få besøg på værelserne. Det skete dog, at nogle unge mænd fandt på at banke på hendes ruder eller lave støj i haven, og medens fru Poulsen gik ud for at se

hvad der var på færde, så smuttede de håbefulde unge mænd op ad trappen til pigeværelserne.

En moderne fløj bygges

I 1967 blev Strandhøj udbygget igen. Denne gang med 2 fløje i stueplan. Værelserne her var større, havde eget badeværelse samt en lille forgang med skab og køkkenvask. Samtidig byggedes ny dagligstue, spisestue, kontor samt køkken. Strandhøj kunne herefter rumme 64 beboere. Fru Poulsens villa blev i denne forbindelse revet ned og hun fik i stedet bolig i selve Strandhøj – indtil hun i 1970 gik på pension.

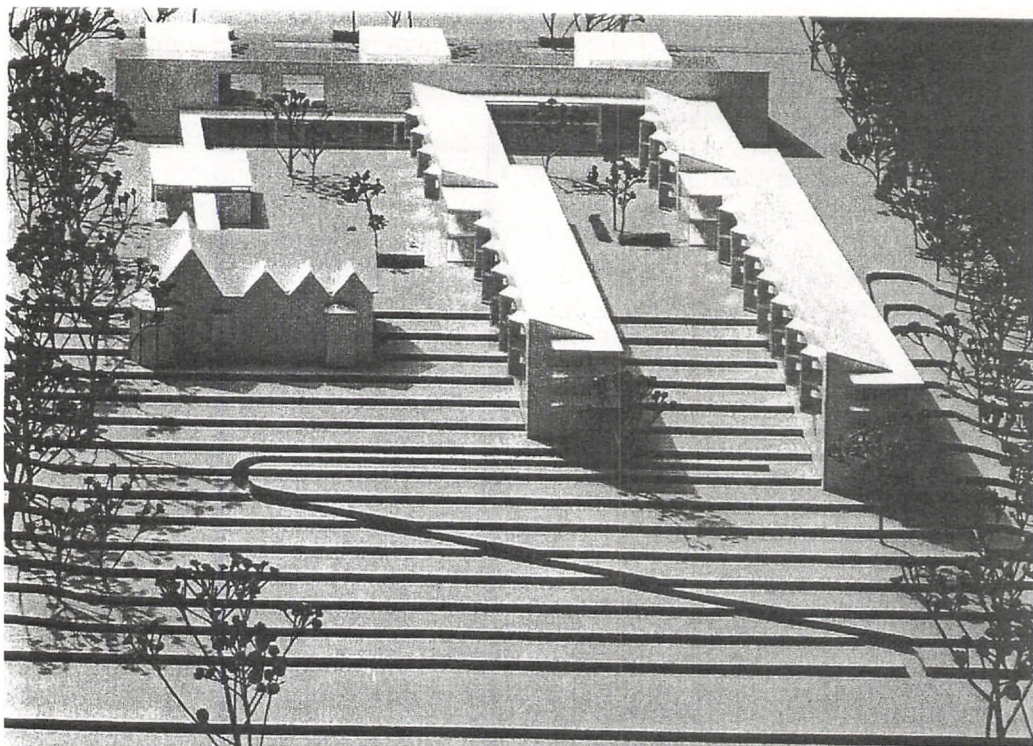
Bestyrerinderne

På dette tidspunkt var personalet steget til omkring 40 ansatte – ikke mindst fordi plejen af de ældre var blevet langt mere arbejds- og tidkrævende. Også levering af mad ud af huset til ældre medborgere krævede naturligvis mere personale. Efter Rigmor Poulsen blev fru Anny Nicklasson bestyrerinde fra 1970 til 72. Derpå Grethe Strange til 1979 og derefter Tove Blædel-Hastrup indtil 1997. Centret ledes nu af områdechef Lars Chr. Rømming.

De seneste år

Endnu så sent som i 1990 og 1992 byggedes der om på Strandhøj, hvorved bl.a. dagcentret ”Oasen” med 110 gæster blev tilknyttet Strandhøj. I den anledning skiftede ”Plejehjemmet Strandhøj” navn til ”Pleje- og Aktivitetscentret Strandhøj”. Men som det sikkert er fleste bekendt, er beboerne nu flyttet til Montebello i Helsingør. Her skal de bo indtil et totalt ny- og ombygget Strandhøj står klar.

Tove Blædel-Hastrup, bestyrerinde på Strandhøj i perioden 1979-1997.

Forud for hele ombygningen af Strandhøj er gået en arkitektkonkurrence. Vinderprojektet vises her set „fra luften“ - set fra øst med Strandvejen i forgrunden, og den oprindelige, gamle villa til venstre i billedet.

Helsingør Kommunes forslag til ombygningen er mildt sagt ikke blevet modtaget venligt af naboer, foreninger og andre beboere med interesse i området udvikling. Protesterne ændrede dog ikke meget – kun mindre ændringer er sket – og byggeriet går nu sin gang. Naboerne frygter det værste, men lad os i det mindste håbe, at de ældre medborgere, der i fremtiden skal bo på Strandhøj, bliver glade og tilfredse.

Kilder til denne artikel:

Tingbogsoplysninger i hhv. Landsarkivet for Sjælland og på Helsingør Civildommerkontor.
 Skøde- og Panteprotokoller i Landsarkivet for Sjælland.
 Tikøb Kommunes Arkiv i hhv. Landsarkivet for Sjælland og beroende ved Helsingør Kommune.
 "Ordensreglement for Tikøb Kommunes Alderdomshjem", u.å. i Kjeld Damgaards samling.
 Div. dagsordener for hhv. Tikøb Sogneraad og Helsingør Byråd.
 Helsingør Avis, 26. Marts 1900, 24. Juni 1901 og 27. August 1901.
 Th. Hauch-Fausbøll: "Slægthaandbogen" 1900.
 "Dansk Adels Aarbog", bd. LIV, 1937.
 William Haste: "Strandvejen", 1930.
 "Dansk Biografisk Leksikon", bd. 7, 1981.
 "Danmarks Amter og deres Mænd" af Osv. Osvald (red.),

Strandhøj, som det kommer til at tage sig ud efter ombygningen. Man ser her den såkaldte Centerbygning og ankomstarealet mod Gylfesvej.

- Men endnu den 9. juni 2000 så her sådan ud - de nye bygninger bliver ikke færdige før end i år 2002.

1937
 "Strandhøj – 40 års jubilæum" af Tove Blædel-Hastrup
 (red.), 1994.
 Diverse numre af „Strandtidende“, udgivet af Plejehjem-
 met Strandhøj 1979-85.

Oplysninger og materiale fra Esther Johansen, Mørdrup
 Oplysninger og fotos fra Christian Sørensen, Tibberup
 Postkort fra Jørgen Elsøes samling, Tibberup.

Festtøj på Flynderupgaard

Af Else Elbæk

På Flynderupgaard handler hele to udstillinger om fester og festtøj. "Århundredets fester" viser dragter, som vore mødre eller bedstemødre bar, når de skulle til fest. Mændenes festtøj er der også eksempler på, om end ikke så mange, og slet ikke så overdådige som kvindetøjet. Til de forskellige dragter er der gode forklaringer, ligesom et lille instuktivt katalog giver mange oplysninger. Til udstillingen hører også et festbord, dækket med det muselmalede og opsatte damaskservietter.

I et andet lokale vises udstillingen "Det er så yndigt". Her er brudekjoler helt tilbage fra 1840'erne. Igen er det mest kvindedragter, for mænds brudetøj blev brugt og slidt op, me-

dens brudekjolen blev gemt. Det gjorde også sko og slør, ja, selv en brudebuket findes der. Også til den udstilling er der glimrende oplysning om de enkelte dragter og en overskuelig lille katalog.

"Det er så yndigt" kan ses på museet til og med august måned, medens "Århundredets fester" vises året ud.

På Flynderupgaard bør man selvfølgelig også besøge spisehuset Folkestuen. Her kan man smage på dagens grød eller dagens ret, eller tage et par stykker smørrebrød, eller måske bare en kop kaffe og et stykke hjemmebakket kringle.

Det nye „Egebækken“

af Holger Dahl

Læserne vil bemærke, at „Egebækken“ med dette nummer har fået nyt udseende. Den egentlige grund hertil er, at vi fandt den hidtidige kvalitet af billederne i Egebækken for ringe. Det skyldtes alene den trykform der hidtil har været anvendt. Med ny teknologi, bedre papir og tryketechnik, håber vi, at fornyelsen vil medføre den forbedring, som tiden kræver. At bladet samtidig har fået et farvetrykt omslag, er en opfriskning som vi håber falder i medlemmernes smag.

Ny medlemsfremgang

Af Else Elbæk

I april holdt Historisk Forening sin årlige generalforsamling.

Det var en tilfreds formand, som i sin beretning kunne konstatere, at medlemstallet i det forløbne år var steget fra 210 til 230. Også økonomien er tilfredsstillende, årets driftoverskud blev på 2.232 kroner, som kan lægges til foreningens formue, som dermed kommer op på 18.426 kroner.

Holger Dahl omtalte de 8 foredrag og 3 udflugter, som foreningen havde budt på i årets løb. I gennemsnit havde der været 60 deltagere til arrangementerne og det må siges, at være et godt udtryk for de dygtige foredragsholdere, som kommer i vor forening, og gør det for et symbolsk honorar – et par flasker vin.

Foruden foredrag og udflugter har foreningen været aktiv i diverse kulturelle begivenheder. Siden efteråret har vi haft en permanent udstilling på biblioteket og en anden udstilling hænger p.t. på Flynderupgaard. Vi var med ved Grundlovens 150 års jubilæum på Flynderupgaard, og vi havde udstilling på biblioteket i forbindelse med kulturnatten.

Formanden takkede Kjeld Damgaard, som har produceret udstillingerne, og desuden redigerer Egebækken, som er blevet et lødigt blad på 32-36 sider. "Hvad skulle foreningen gøre uden dig", sagde Holger Dahl.

A propos Egebækken oplyste formanden, at der arbejdes med en modernisering af bladet. Det indebærer bl.a. farveomslag og bedre billedgengivelser.

Efter godkendelse af formandens beretning, forelagde kassereren, Fini Pode Pedersen, regnskabet, som også blev godkendt.

På dagsordenen var desuden valg af bestyrelsesmedlemmer og suppleanter. Til bestyrelsen var Fini Pode Pedersen og Else Elbæk på valg – og begge blev genvalgt. Det samme blev de to suppleanter, Per Då og Hans-Henrik Lützhøft. Derefter genvalgte forsamlingen revisor Lars Vange med Kjeld Damgaard som suppleant.

Og så skulle der tages stilling til det kommende års kontingent. Bestyrelsen foreslog uændret kontingent på 75 kr., og det var der ingen der protesterede imod.

Efter kaffen og kringlen fortalte Kjeld Damgaard den brogede og spændende historie om Familie Journalen og familien Aller.

Efter generalforsamlingen har bestyrelsen konstitueret sig uændret i forhold til tidligere.

Historien om

Den gamle By i Aarhus

Danmarks Købstads- eller snarere Stadsmuseum

af *Holger Dahl*

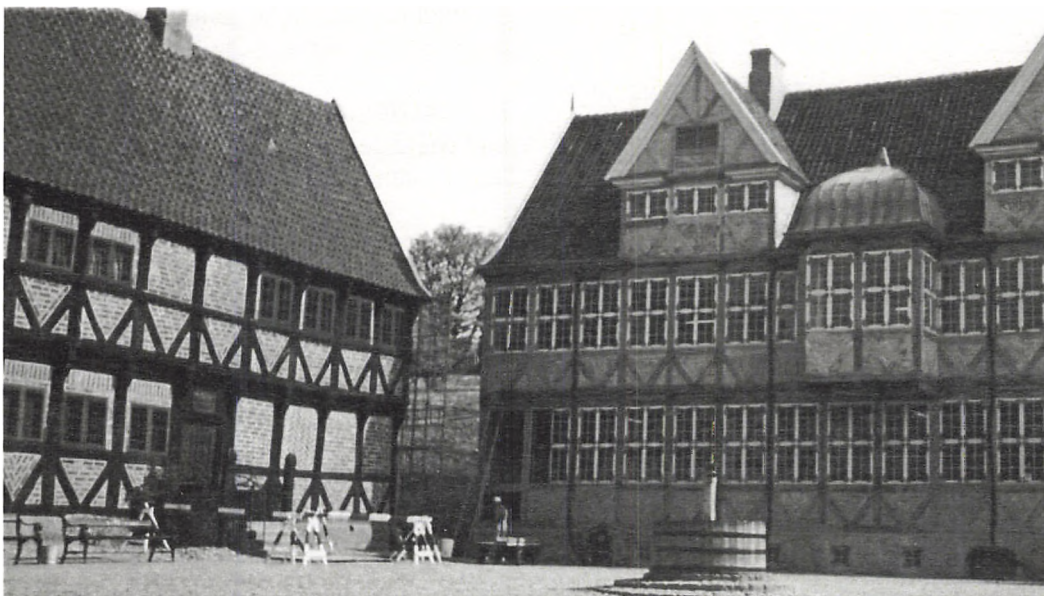
Går man i gaderne i Den Gamle By i Aarhus, kan man føle sig sat 2-300 år tilbage i tiden – indtil man ser en gruppe japanere fotografere hinanden med bindingsværk som baggrund. Man befinder sig nemlig i et verdenskendt museum med 75 historiske huse fra Danmarks byer – møblerede og indrettede med butikker, specialsamlinger og arbejdende værksteder.

Vore byer rummer i dag mange gamle, værdifulde bygninger; men der var mange flere. Det er naturligt at ikke alt kan bevares; men

den udvikling, der fandt sted i byerne omkring år 1900, var meget hård ved alt det gamle. Der var ikke almindelig forståelse for kulturelle og miljømæssige værdier, og først i 1918 fik man en fredningslov. Der var heller ikke økonomisk baggrund for at renovere i et omfang, som virkelig forlængede bygningernes levetid. Det er en stor præstation, at det er lykkedes at genopføre så mange kulturhistoriske bygninger i Den Gamle By, at vi i dag kan opleve disse som en helhed, og beundre deres enkeltheder.

Den kongelige Møntmestergaard

Den Gamle By hedder også Danmarks

Købstadsmuseum; men det navn bør ændres nu, da man genopfører en pragtbygning, Den kongelige Møntmestergaard. Denne blev omkring 1683 opført i Borgergade i København, og det er i hvert fald ikke en købstadsbygning. Det vil derfor være bedre dækkende at ændre navn til Danmarks Stadsmuseum.

Man ønskede fra Den Gamle Bys tidligste tid, at finde et rådhus, som kunne danne begrænsning af byens torv; men det lykkedes ikke. Det er således en god løsning, at Møntmestergaarden nu ligger her. Denne lykkedes det nemlig ikke at få genplaceret i København, som tanken var, da Borgergadekvarteret blev saneret i 1944. Københavns Bymuseum påvirkede den gang kommunalbestyrelsen til at bekoste opmåling og nummerering, så delene efter nedrivning blev opmagasinerede i en lade ved Vestre Kirkegård. I over 50 år lå bygningen og ventede, indtil Kulturministeriet i 1995 bekostede flytningen til et nyt magasin i Aarhus. Med donationen fra private fonde og støtte fra det

Sophus Müller - leder af Nationalmuseets tilsyn med Provimuseerne - var bestemt ikke begejstret for ideen om etablering af et købstadsmuseum.

offentlige kunne man så i 1998 sætte spaden i jorden, og i 2002 forventes den genopstaaede Møntmestergaard indviet. Det bliver højdepunktet i Den Gamle Bys historie.

Peter Holm og Sophus Müller

Den Gamle By havde ikke eksisteret uden den energiske translator Peter Holm. Han blev i

Til venstre ses en del af Den Gamle Borgmestergaard, som oprindeligt var udstillet på Landsudstillingen i Aarhus i 1909, men som senere blev grundstammen i „Den Gamle By“- Facaden af Den Kongelige Møntmestergaard pryder nu den østlige side af Tørvet.

(Foto: Holger Dahl, 2000)

1907, som 34-årig, medlem af bestyrelsen for Aarhus Museums historiske afdeling, som han havde kritiseret for at være for ringe.

Provinsmuseerne havde det (også) svært den gang. Deres samlinger var under tilsyn af Nationalmuseet, der skulle godkende indkøb og beslutte udgravninger og anbringelse af fund. Uheldigvis var enetilsynet placeret hos 1. afdeling, den forhistoriske tid, hvis direktør, dr. Sophus Müller, var arkæolog og ikke kunne lide samlinger af folkemuseums-karakter. Engang, han besøgte Kolding, ville han ikke se afdelingen fra historisk tid. "Det mæg" sagde han. "Det er da i mindste Kolding-mæg!", svarede man. Han blev Peter Holms modspiller.

Landsudstillingen

På denne tid arbejdede Aarhus Haandværkerforening for, at byen fik en Landsudstilling. Uheldigvis kom man i kollision med hovedstaden, da man i anøgningen om støtte fra regeringen skrev, at man vil vise, "at Danmark ikke er København og dette bør ske derved, at man søger, uden for København at danne nye midtpunkter". Man forklarede sig og fik 300.000 i stedet for den million, man havde søgt om.

Dog satte bevillingen skub i planen, og overretssagfører Høegh-Guldberg fik tilslutning til, at der også skulle være noget historisk på udstillingen. Der blev dannet en lokalhistorisk sektion, hvor Peter Holm blev medlem og senere også ordfører. Man søgte ideer og øjnene faldt på en gammel købmandsgård, der lå på hjørnet af Lilletorv og Immervad, hvor Ma-

Translatør Peter Holm lagde hele sin sjæl i arbejdet for at få Den Gamle By til at blive en realitet - men trods megen modstand lykkedes det som bekendt.

gasin nu ligger. Denne gård, der kaldtes "Den Secherske Gaard", var netop solgt til to tømrermestre til nedrivning. Kunne den flyttes til udstillingen ?

Bistand fra Nationalmuseet

Peter Holm turde ikke gå til Sophus Müller, så han tillod sig derfor at skrive et julebrev til en

museumsassistent fra Nationalmuseets 2. Afdeling – den historiske tid – magister Christian Axel Jensen. Han rettede ubestemte spørgsmål om Nationalmuseets mulige bistand ved redning af gården, og magisteren svarede allerede den 23. december. Der blev lovet støtte fra 2. afdeling, og man kontaktede tømrermestrene, der havde købt gården. Allerede d. 2. januar 1908 blev planen forelagt Aarhus Museums bestyrelse; men formanden, konsul Ollendorff, der var Sophus Müllers mand, var imod. Arkitekt Hack Kampmann gik dog så varmt ind for ideen, at man vedtog, at museet ville søge at erhverve ejendommen, når den havde været benyttet på udstilling. Landsudstillingens bestyrelse var begejstret, og man fandt en god placering på udstillingsområdet.

Den 13. februar 1908 ankom magister Jensen og en assistent fra København. De gik straks i gang med opmålingsarbejdet af gården. Beboerne var først forpligtede til at fraflytte til oktober, men mod betaling flyttede de straks, og tømrermestrene tilbød favorabelt at genopføre bygningen for 25.000 kr. Man fandt hurtigt ud af, at bygningen var værdifuldere end først antaget. Den var opført 1597 af rådmand Niels Christensen Skriver, og i tidens løb havde flere af ejerne været borgmestre. Direktør Bernhard Olsen fra Folkemindemuseet i Lyngby foreslog derfor, at man kaldte gården Den Gamle Borgmestergaard, og det navn fik den.

Besværligt, men lærerigt

Arbejdet var meget besværligt, og håndværkerne savnede erfaring; men magister Jensen fulgte det omhyggeligt og supplerede under nedrivningen sine iagttagelser af dekorationer m.m. Håndværkerne trak først på smilebåndet af al den kundskab, de fik; men de fik snart respekt for såvel magister Jensen som for det fine bygningsarbejde, der var

præsteret i det gamle hus. Også genrejsningen vakte undren blandt bygningsfolk. Det gjaldt jo om, at arbejdet kunne stå for en videnskabelig bedømmelse, og ikke om at gøre det nemmere.

Samtidig med opførelsen foregik en omfattende indsamling af byggematerialer og udstyr. Man fik brede gulvbrædder og glas til de blyindfattede ruder o.s.v. Inventar lånte man fra nærliggende herregårde, Aarhus Museum og Folkemuseet. Sagen havde især fået damernes interesse, og fra gamle Aarhus-hjem fik man mange dagligdags ting.

Landsudstillingen i 1909, som ikke yderligere skal omtales her, fik selvfølgelig stor betydning for Aarhus, selvom den ikke gav overskud. Den Gamle Borgmestergaard havde været en af attraktionerne, og entréindtægterne havde dækket omkostningerne ved opførelsen. Da udstillingen sluttede, kom problemet, om bygningen kunne bevares.

Ingen interesse !

Aarhus Museum skulle jo overtage gården, men bestyrelsesformanden erklærede rent ud, at kun porthammeren med indskrift og årstal havde interesse for museet, og resten kunne blive til pindebrænde. Udstillingens forretningsudvalg ønskede dog bygningen anvendt så godt som muligt, og man enedes med museet om at danne en komité til Den Gamle Borgmestergaards bevarelse. Borgmester Drechel blev dens formand, og 48 kendte borgere blev medlemmer. Museet overdrog bygningen til komiteen mod at beholde uhindret adgang, og at få sine udlæg dækket.

Dr. M. Mackeprang, direktør for Nationalmuseets 2. Afdeling, støttede med glæde komiteens arbejde; men han kunne ikke få Sophus Müller til at etablere et samarbejde med Aarhus Museum, hvorfor han i december 1911

skrev til Peter Holm, at det nok var det "heldigste", at man opgav at få samarbejde med museet, og således blev Borgmestergaarden sin egen institution under tilsyn af Nationalmuseets 2. afdeling.

Komiteen arbejder videre

Medens komiteen søgte en byggegrund fik man flere henvendelser. Borgmestergaardens ene tømremester havde købt konsul Frands Hansens købmandsgård i Mejlgade, for at bygge en forretningsejendom, og han tilbød komiteen dette renæssancehus som gave. Møllejer Weis meddelte, at Aarhus Møllens stuehus og lade ville blive testamenteret til Den Gamle Borgmestergaard, hvis man ville genopstille dem. Disse tilbud og andre i sigte betød, at man nu søgte efter et stort areal. Opmærksomheden rettedes mod Det Jydske Haveselskabs Have. Dennes bestyrelse havde vedtaget at opgive haven, da driften var for dyr. Man fandt terrænforholdene midt i haven velegnede, og arkitekt Kühnel foreslog et kommende bytorv med Borgmestergaarden langs den ene side. Det kuperede landskab kunne give stedet charme. Den 23. november 1912 sendte komiteen et andragende til byrådet, og den 28. november blev dette imødekommet. Et areal på ½ tdr. ld. til byggegrund for Den Gamle Borgmestergaard, var hermed til rådighed.

Borgmestergården skulle nu, 5 år efter sin første genopførelse, flyttes til en permanent placering. Den ene fløj fik atter kælder, og der blev støbt beton under soklerne for de 2 andre fløje. Disse blev nedtaget én ad gangen og tømmeret kørt til byggepladsen i Botanisk Have, som Haveselskabets Have nu hed. – Et vældigt byggearbejde gik i gang. Ikke blot drejede det sig om egetømmer, men de gamle mure skulle have mindst samme styrke som oprindeligt og være fagligt korrekt. Egentlig havde udstillingen været en god generalprøve på at opføre et gedigent bor-

gerhus, som det blev gjort på Christian den Fjerdes tid.

Borgmestergaarden genrejses påny

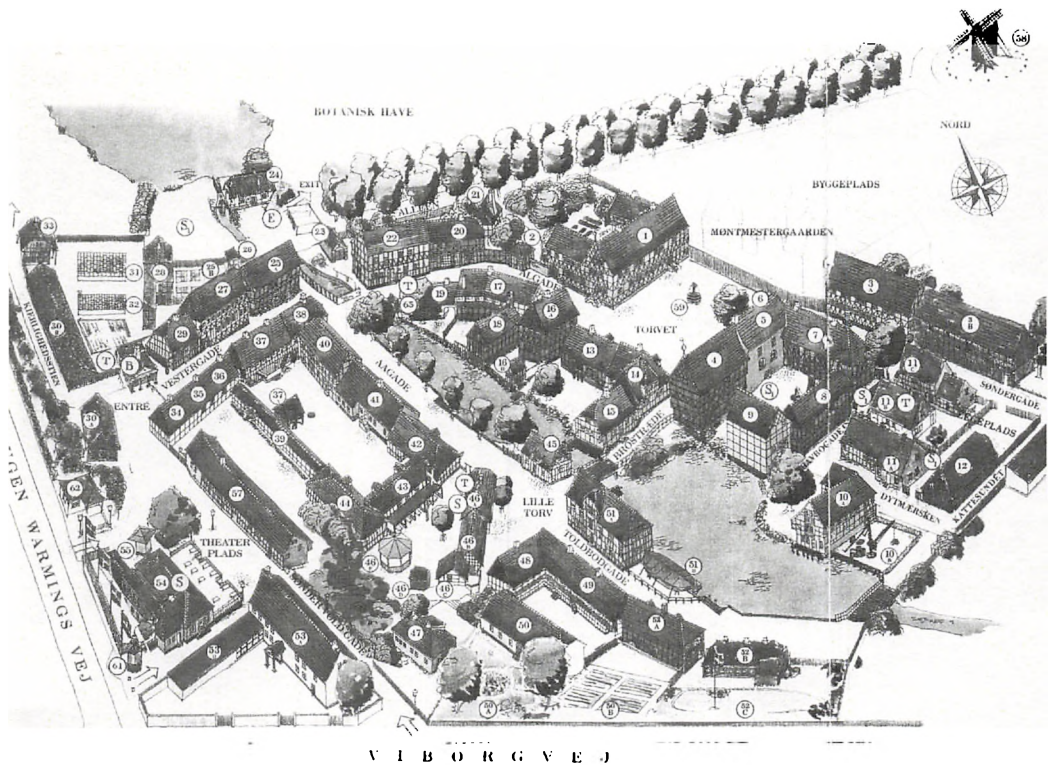
Genrejsningen blev fulgt med interesse af mange, hvilket bidrog til, at bygningen blev flot udstyret. Det meste inventar blev genanvendt, men mange ting, man havde haft til låns, overgik nu som gaver. Fra Karnopgaarden i Horsens fik man et trappeparti med træstøtter og smedjernsrækværk, På udstillingen havde købmandsgården savnet selve Kramboden. Nu bekostede Aarhus Handelsforening dennes tilbageførelse til det oprindelige udseende. Prikken over i-et kom dog først i 1923, da man fik overdraget alt det gamle butiksinventar fra Den Voigtske Gaard i Faaborg. Her var både en høj disk og et trægitter, der fra loftsbjælkerne kan svinges ned og fastgøres i disken om aftenen.

Også gårdens have blev indrettet. Lysthuset, der var en gave fra Schmalfeldts Tobaksfabrik, havde været med på udstillingen som kaffesalon. Fra Hovedvagten i Nyborg fik man Empirebænkene og soluret kom fra barber Christensen i Ry,

„Bare imitation!“

En 23. juli 1914 åbnede Borgmestergaarden og dens samlinger for publikum, og man var spændt på modtagelsen. Det varede ikke længe, før der kom malurt i bægeret. Sophus Müller kom på besøg, og Peter Holm viste mesterværket frem for den sure gæst. Da de stod på svalegangen, spurgte han: "Er disse brædder fra 1597?". "Nej", svarede Holm. "Altså siger vi imitation!" Det var hans synspunkt, og da Borgmestergaarden søgte staten om et årligt driftstilskud på kr. 1.500, søgte han at hindre dette ved at kritisere genopførelsen. Det var ikke videnskab, men en kunst- art, der måtte klare sig selv.

Der viste sig dog virkelig et være behov for

Oversigt over „Den Gamle By“ i Aarhus, således som den tager sig ud nu. Borgmestergaarden er angivet med et 1-tal - og til højre herfor er angivet placeringen af Møntmestergaarden. Nederst til venstre (med nr 53) ses Helsingør Theater-

museet. Der kom flere huse – Frands Hansens gård, Vandmøllen, Marcus Bechs gård og mange flere – og publikum kom også.

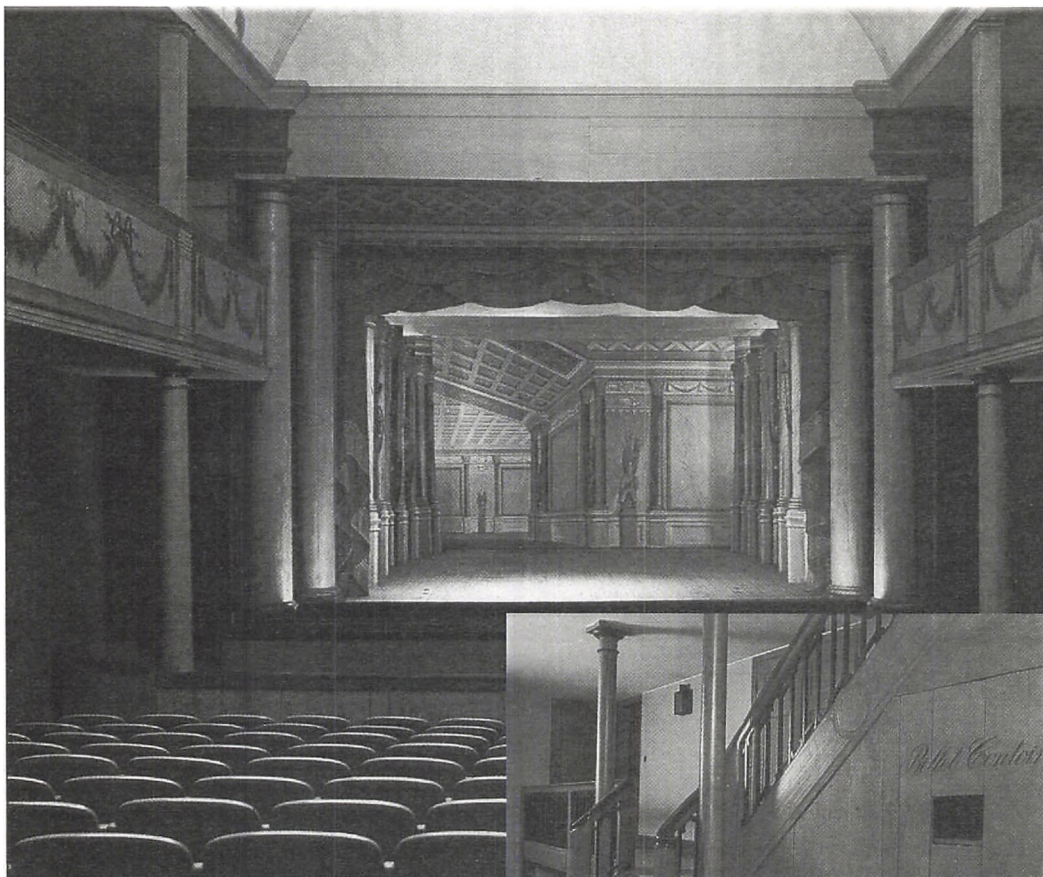
Den gamle By

Den 4. marts 1924 holdt komiteen sit sidste møde og overdrog såvel bygningen som samlingen og grund til den selvejende institution "Den Gamle By", i hvis bestyrelse både borgmester Drechel og translætør Holm sad. Med forholdene til Nationalmuseets 1. Afdeling og Aarhus Museums i erindring, søgte man at passe sig selv, og man havde travlt, der skete meget. F.eks. udgjorde Aalborggaarden en

stor udvidelse.

Synet på provinsmuseerne havde efterhånden ændret sig, og det glædede århusianerne, at magister Jensen blev en af Nationalmuseets tilsynsførende. En god overraskelse var det også for Den Gamle By, at Aarhus Museum i et brev spurgte om betingelserne for at få en passende gård til rådighed til udstilling.

I 1933 blev Peter Holm udnævnt til museumsdirektør, og det var han, indtil han trak sig tilbage i 1945. I 1946 blev han æresdoktor ved Aarhus Universitet, og i 1950 døde han.

Helsingør Theater

Hans livsværk, Den Gamle By, er blevet en institution for hele landet. De fleste byer har deponeret værdifulde minder her. – Vi kan således bl.a. besøge det hæderkronede Helsingør Theater, som lå i Groskenstræde, til det i 1950'erne blev nedrevet. Det blev genopført i Den Gamle By, hvor det er Danmarks ældste fungerende teater. Tænk om vi også havde kunnet besøge Øresunds Toldkammer, der blev revet nedi 1860'erne. Peter Holm ville i dag specielt have glædet sig over, at den fornemme Møntmestergaard, som kommer fra selveste København, nu ligger på torvet ved siden af Borgmestergaarden, der startede det hele.

Helsingør Theater kan også ses i „Den Gamle By“ i Aarhus. Øverst selve teatersalen og nederst foyer og billetkontor.

En artikel om Møntmestergaarden havde for nylig overskriften: "Sikke et hus de får". Jeg synes der burde have stået: "Sikke et hus vi får". Den Gamle By er nemlig hele Danmarks Stadsmuseum.

EFTERSKRIFT

Når jeg personligt har sympati for Den Gamle By, er det fordi, jeg boede i Aarhus på Vesterbro Torv indtil mit 10'ende år. Botanisk Have var derfor en naturlig legeplads, og en af mine første erindringer er den firehovedede brøndmand på torvet uden for Borgmestergaarden.

– En anden grund til, at jeg interesserer mig for Den Gamle By er, at jeg husker, min mor altid hilste på Peter Holm, når de mødtes. Hun havde på Christiansgade Pigeskole netop i årene omkring 1909 haft Peter Holm som engelsklærer. Det havde været mægtig spændende for pigerne at følge dramatikken omkring Landsudstillingen og Borgmestergaarden på første hånd. De blev bedre til historie end til engelsk, og mor glemte det aldrig.

Hovedkilde til denne artikel:

Peter Holm: „Den gamle By i Aarhus 1909-45“, (1951)

Nye vejnavne

Med lokalpressens sarkastiske overskrifter a la: „Århunderets store sag“, blev der i marts i år behandlet et forslag til ændret procedure for nye vejnavne m.v. Sagen var rejst bl.a. som følge af Homeby Engsø-sagen, og efter behandling i Teknisk Udvalg (hvor man sjovt nok ikke synes der var noget galt med den hidtidige procedure) gik sagen via Økonomiudvalget til Byrådet. Her vedtoges det efter nogen debat, at der fremtidigt skal indhentes forslag til nye vejnavne ved annoncering i pressen. Herefter skal forslagene sendes til udtalelse hos Helsingør Kommunes Museer - og først derefter behandles i de respektive kommunale udvalg og byråd. Det er ikke helt den procedure der blev foreslået, men et eller to skridt i den rigtige retning. Fremtiden vil vise om det er godt nok ...? /KD

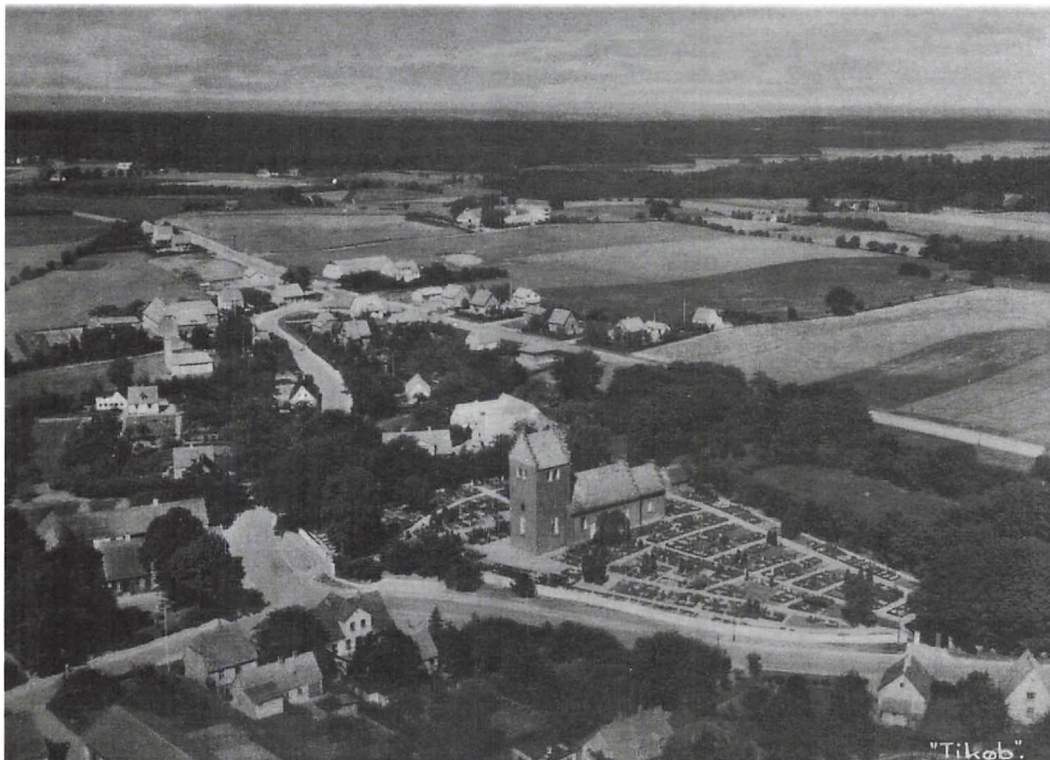
Oversigt over Tikøb bys historie gennem 1000 år

af Kjeld Damgaard

Vikingetiden

Det nordøstlige Nordsjælland var i vikingetiden præget af store skovstrækninger med kun få bebyggelser, primært i Tikøb Sogns vestlige del. Skovene var svære at trænge igennem og udnyttelse af jorden til dyrkning fandt kun sted i mindre omfang. Langs kysterne

levede man delvist af fiskeri - ofte dog kun som sæsonfiskeri. Den ældste kilde til Tikøb bys navn stammer fra ca. 1170, hvor stedet nævnes i Esrum Klosters Brevbog som "Tiwithcop" - hvilket af stednavneforskere antages at betyde "*Den købte jord i ved den til guderne viede skov*". I 1170 har her altså været en by, men byens egentlige grundlæggelse kan ikke fastslås, dog er den næppe

Tikøb set fra luften ca 1955 - med byens ældste bygning, kirken, midt i billedet.

Tikøb Kro har rødder meget langt tilbage i tiden - og har alle dage tjent som samlingssted for byens og egnens beboere. Her nydes en stille pilsner i 1893 foran kroen og købmandshandlen sammesteds. Siddende ved kassen ses daværende købmand Andreas M. Andreasen. Til venstre for ham ses tjenestepige Hanne Chrestine Larsen og yderst til højre daværende kroer Frands Hansen.

ældre end vikingetidens slutning.

Kirken og sognet

Byens ældste bygning er naturligvis kirken, hvis ældste dele – skib og kor – er bygget i slutningen af 1100-tallet, sandsynligvis under ledelse af munkene fra Esrum Kloster. Før da havde der måske været en trækirke på stedet, men ved den nuværende kirkes opførelse, blev Tikøb naturligt centrum for et af de sogne, som netop blev oprettet på den tid. Sognene var den tids administrative inddeling.

Kroen

Ved en kirke er der som oftest en kro – en helt nødvendig ting førhen. Her skulle der være mulighed for rejsende til at lade hestene proviantere og medens der var kirkegang skulle hestene også passes. De fleste kirkegængere, gik dog til fods til og fra kirke, men de havde også brug for lidt at vederkvæge sig ved inden tilbageturen indledtes. Hvor langt tilbage i tiden Tikøb Kro har eksisteret er umuligt at fastslå, men det er ikke usandsynligt at kro og kirke er kommet nogenlunde samtidigt. Gennem tiderne har kroen været

Tikøbs gamle skole hører også til bl.a. de ældste i byen - opført i 1722. Her gengivet på et fotografi fra år 1900, hvor skolelærer Hansens familie er samlet i haven foran boligen. Fra venstre ses: Hanrik Steen Hansen, Julie Hansen, Ingeborg Hansen g. Busch, førstelærer Christian Hansen, Gerda Steners, tjenestepige NN, Marie Steen Hansen g. Michelsen samt to ukendte.

centrum for utallige begivenheder – bl. a. blev kroen brugt til sognerådsmøder inden der blev bygget et kommunekontor. Senere er her blevet afholdt auktioner, foredrag, valg møder, bryllupper, baller, dilettant og alt muligt andet. Kroens brand i 1995 satte imidlertid en brat stopper for aktiviteterne på stedet – efter ikke mindre end op imod 800 års krodrift på stedet!

Gårdene

Det altdominerende erhverv i Tikøb var landbruget. Fra den tidligste middelalder til langt

op i 1900-tallet var det grundlaget for byens eksistens. Nogle ganske få personer havde andre indkomster, f.eks. præsten, kromanden og skolelæreren, men også de drev landbrug for at klare de daglige fornødenheder. Så langt det har været muligt at finde tilbage i byens historie, har der været 6 gårde i Tikøb, hvoraf én var præstegård. Præstegården brændte i 1939 og jorden er siden hen bortsolgt. I byen ligger endnu på de oprindelige pladser Stengaard samt Søgaard (hvis bygninger fra 1820'erne nu lidt misvisende kaldes Møllegaard). Lige i byens udkant mod

nord ligger Nygaard. Omtrent på nuv. adresse Fredensborgvej 13 lå oprindeligt den gård, som senere flyttede ud af landsbyen og nu kaldes Frederiksminde (Hornbækvej 366). Den sidste af Tikøbs 6 gårde lå omtrent på nuv. adresse Fredensborgvej 23. Denne gård er nedlagt og jorden lagt sammen med Stengaarden.

Fattiggården og kommunekontoret

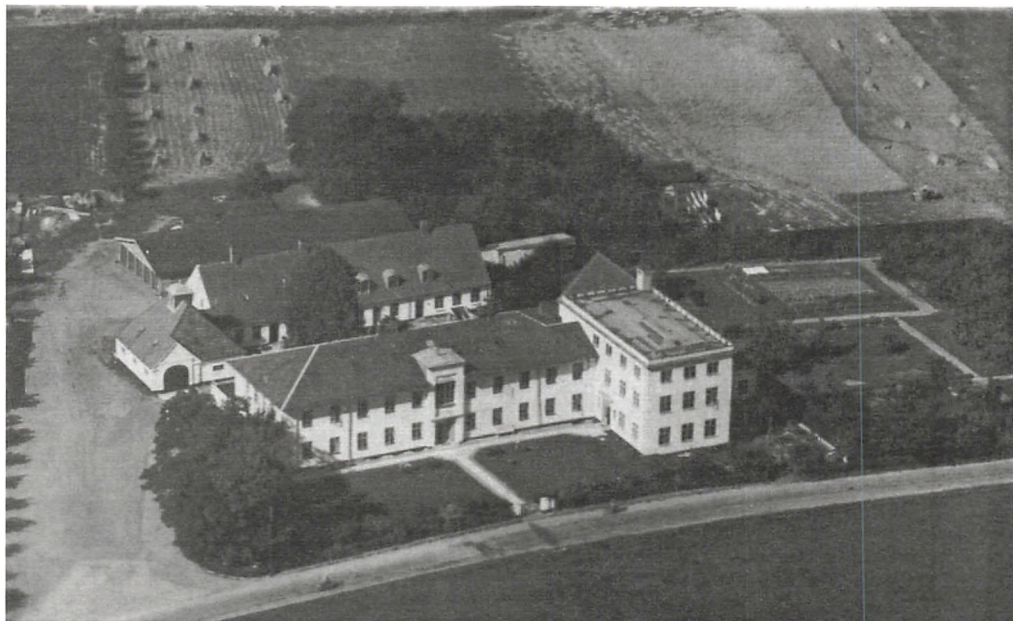
Som den første sognekommune i Danmark fik Tikøb Kommune i 1861 en Forsørgelses- Arbejds- og Sindsygeanstalt – i daglig tale oftest kaldet "Anstalten". Her placerede man mennesker, der af en eller anden grund ikke kunne klare sig selv. Det var gamle, vanføre, sindssyge – ja, sågar forældreløse børn. En afdeling indrettedes i 1911 til almindeligt plejehjem, medens sindsygeafdelingen ned-

lagdes i 1921. Herefter var der i bygningerne plejehjem og yderligere i en årrække en forsørgelsesanstalt. Plejehjemmet nedlagdes i 1954 og beboerne flyttedes til "Strandhøj" i Espergærde.

I tilknytning til anstalten indrettedes et kommunekontor, som allerede efter kort tid havde daglige åbningstider – et udtryk for, at Tikøb kommune allerede i 1860'erne var en langt større kommune end de fleste sognekommuner. I 1911 indrettedes også en sognerådssal, hvor de i alt 19 sognerådsmedlemmer mødtes og forhandlede kommunens sager. Tikøbs kommunekontor flyttede i 1954-55 til Espergærde og bygningen ændrede navn til det misvisende "Gurrelund".

Skolen

Tikøb Skole toges i brug i 1722. Den oprette-

I 1861 oprettedes „Forsørgelses-, Arbejds- og Sindsygeanstalten“ i Tikøb. Snart efter indrettedes tillige kommunekontor og senere også brandstation i bygningerne.

Tikøb Mejeri blev oprettet som et fællesmejeri i 1893, var i en periode andelsmejeri, men fra 1913 forpagtet ud til Christian Peetz, som skimtes stående længst til venstre på billedet. Ved hans side hans hustru, der var udlært mejerske og til højre to mejerister. Foto fra ca 1914.

des som led i en plan om skolebyggeri i alle dele af rytterdiskrikterne (d.v.s. de distrikter, hvorfra rytterregimenterne rekrutteredes) – og kaldtes derfor for en "Rytterskole". Bygningen ligger der endnu – på Præstegaardsvej nr 11 – og var i brug til 1912, hvor den ældste del af den nuværende skole blev taget i brug.

De øvrige erhverv

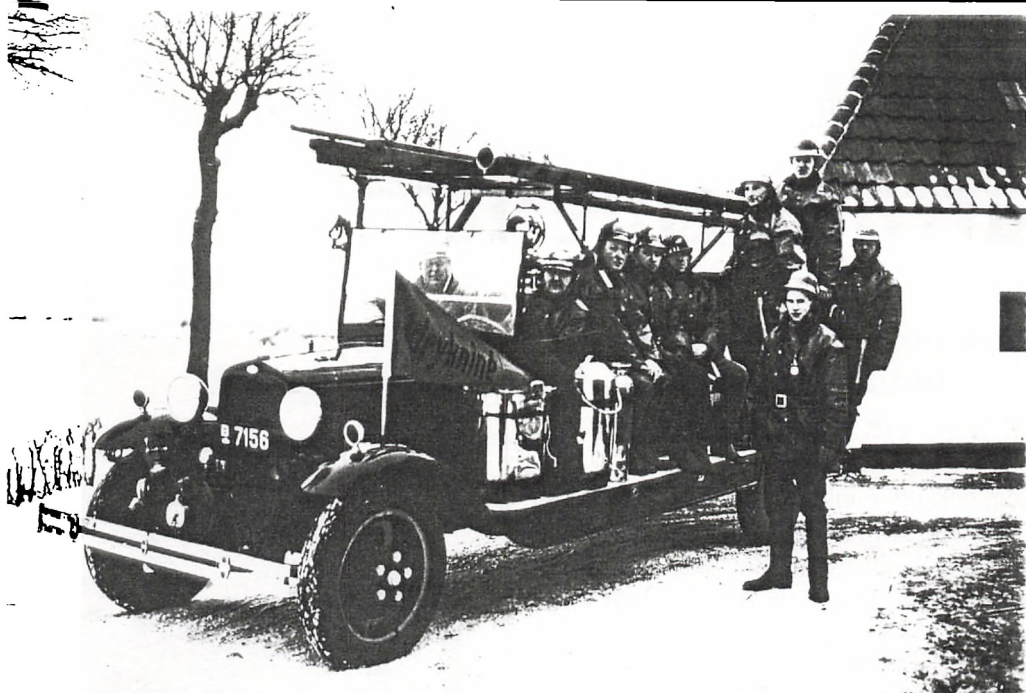
Tikøb var - som nævnt - det administrative centrum for sogn og kommune. Byen fik derfor også snart andre erhverv – bl.a. en mølle og fra 1893 et mejeri, hvor selve bygningen også endnu findes (nuv. adresse Fredensborgvej nr 12). Købmænd har der været flere af, bl.a. i krobygningen, senere kom også slagter, bager, autoværksted og meget andet. Tikøb Brugsforening oprettedes i 1920, hvor bygningen på Søgaardsvej 23 blev taget i brug til formålet. Telefoncentral fik byen i

1910, og også selvstændigt posthus kom til. Eget pengeinstitut – i form af en afdeling af "Bondestandens Sparekasse" - blev oprettet i 1929.

I 1860'erne fik Tikøb sit første brandberedskab i form af en brandsprøjte i et lille sprøjtehus. Brandstationen for hele Tikøb Kommune oprettedes i 1931 og fik til huse i en bygning ved kommunekontoret. I 1954 byggedes den nuværende brandstation ved Tikøb Skole.

De nye kvarterer

Byens udstrækning og størrelse ændrede sig ikke meget frem til omkring 1960. Den eneste større forandring var anlæggelsen af den nuværende Hornbækvej øst om byen i slutningen af 1930'erne. En ny omfartsvej (nuv. Harreshøjvej) blev taget i brug i 1964, og gav

I 1931 oprettedes et fast brandberedskab med motoriserede brandsprøjter i Tikøb. Brandstationen, som lå ved Kommunekontoret, havde dengang - som nu - frivilligt mandskab. Her samlet foran brandstationen med brandinspektør Harvig i spidsen.

mulighed for udstykningen af kvarteret nord herfor. Indtil midt i 1800-tallet havde der på det lave område midt i byen været en sø, men dens udtørring gav i 1960'erne også mulighed for villabebyggelse på dette område. En del af området rummer også en idrætsbane.

Foreningslivet

Netop Tikøb Idrætsforening (oprettet 1932) har gennem sit virke i byen betydet meget for byens sammenhold og identitet. Men også en lang række andre foreninger har haft base i Tikøb gennem tidene. Nævnes kan Skytteforeningen, Husholdningsforeningen,

Foredragsforeningen, Tikøb Selskabelige Forening, Tikøb Borger- og Grundejerforening, politiske foreninger, landbrugsfaglige foreninger m.m. Nævnes skal også KFUM & K-spejderne samt Tikøb Missionsforening – begge med egne huse. Skabelsen af Tikøb Familiehus har givet foreningerne i byen gode vækstbetingelser og et samlingssted, der ikke kan erstatte kroen, men som allerede igennem en årrække har været centrum for mange borgeraktiviteter.

Kilder:

Diverse materiale, fotos og oplysninger i Kjeld Damgaards Samling.

Møder og arrangementer

20. AUGUST:

En køretur gennem den gamle Tikøb Kommune

Som bekendt udgav Skov- og Naturstyrelsen i samarbejde med Helsingør Kommune i foråret et såkaldt Kommuneatlas. – Det er et smukt værk med gode billeder. Heri er de bevaringsværdige bygninger kortlagt på basis af et stort registreringsarbejde, ligesom kommunens forskellige landskabsformer er beskrevet. Atlasset er et værktøj for planlæggere; men alle kan have nytte af at kende de saglige vurderinger.

Desværre er der i selve atlasset fundet et betydeligt antal faktuelle, historiske fejl, men foreningen mener fortsat at der er grund til at udbrede kendskabet til atlasset og dets hovedindhold. Derfor arrangerer vi en rund-

Turen går bl.a. igennem Saunte - her ses et af Sauntegaards huse på Saunte Bygade nr. 38.

Plejelt Gadekær passeres også på turen rundt i den gamle Tikøb Kommune.

tur i bus, med arkitekt **Jens Riis Jørgensen**, Helsingør Kommune, og vor lokalhistoriker **Kjeld Damgaard** som guider. Turen begrænses til lokaliteter i den tidligere Tikøb Kommune, der jo er vort arbejdsområde.

Efter det foreløbige program bliver der frokostpause ved Hammermøllen, hvor der købes drikke til egen medbragt frokostkurv. Sidste stop bliver ved Flynderupgaard, hvor foreningen giver kaffe og kringle, og hvor dagens oplevelser rundes af med spørgsmål og svar. Herefter kører bussen tilbage til Espergærde Centret, hvis man da ikke ønsker at følge eget program.

Deltagelse er fortrinsvis for medlemmer + evt. pårørende, og vil koste 50 kr pr person. Tilmelding på vedstående tilmeldingsblanket (eller kopi heraf, hvis man ikke vil klippe i

bladet), der evt. kan sendes med posten inden den 6. august 2000.

TID OG STED: Søndag den 20. august 2000, kl 10.00. Busafgang fra Espergærde Centret ved Lavpris/Super Best. Hjemkomst senest kl 16.00 samme sted.

19. SEPTEMBER: Helsingør Rådhus

I fortsættelse af borgmester **Per Tærsebøls** foredrag i foreningen i januar måned, har vi aftalt et besøg på Helsingør Rådhus tirsdag den 19 september. Her vil borgmester Per Tærsebøl vise rundt og fortælle små anekdoter om det gamle hus og de personer, der har færdedes i det.

Helsingør Rådhus byrådsal er her fotograferet for ca 100 år siden. Ved rundvisningen den 19. september vil der være mulighed for at se om der er sket forandringer siden.

Vi har lovet at advisere Rådhuset et stykke tid i forvejen, om hvor mange der kommer og vi beder derfor om tilmelding senest den 2. september 2000 på vedstående tilmeldingsblanket (eller kopi heraf).

TID OG STED: Tirsdag den 19. september 2000, kl 19.00 ved Rådhusets hovedindgang på Stengade 59 i Helsingør.

17. OKTOBER: Rødder

Piet van Deurs er aftenens foredragsholder. Emnet er vore rødder. Vi lever i verdens ældste kongerige. 111 konger kan der tælles til. Vi taler et fælles sprog. Vi har utallige sagnhistorier, f.eks. historien om Poppo, som bar

jernbyrd for at bevise sin tro. Han fik ikke en vable, fortæller sagnet.

Det – og meget mere – hører til vore danske rødder. Hvad betyder de for os i disse globaliseringstider?

TID OG STED: Tirsdag den 17. oktober 2000, kl 19.15 på Espergærde Bibliotek.

14. NOVEMBER: Hvordan byggede man stendysser og jættestuer ?

Hvordan fik man bygget disse imponerende stendysser og jættestuer, som endnu præger vort landskab. Emnet vil blive behandlet af aftenens foredragsholder, arkæologisk konservator, **Svend Illum Hansen**, fra Skov- og Naturstyrelsen.

TID OG STED: Tirsdag den 14. november 2000, kl 19.15, på Espergærde Bibliotek.

12. DECEMBER: Julehygge

Traditionen tro indbyder foreningen til et julehyggemøde på Espergærde Bibliotek. Aftenens toastmaster vil være Else Elbæk, der leder aftenens program, der bl.a. omfatter ord og sang samt mulighed for at købe æbleskiver med solbærrøm m.v.

TID OG STED: Tirsdag den 12. december 2000, kl 19.15 på Espergærde Bibliotek.

Stendyssen ved Nyrup Porthuse - hvordan blev den bygget ?

TILMELDINGSBLANKET

Fremsendes til kasserer Fini Pode Pedersen, Stokholmsvej 83, 3060
Espergærde.

En køretur gennem den gamle Tikøb Kommune den 20. august

Undertegnede tilmelder herved _____ personer a 50,- kr. Tilmelding
er bindende og skal ske inden 6. august. Betaling kan ske i bussen.

Navn _____ Telefon _____

Underskrift _____

Rundvisning på Helsingør Rådhus den 19. september

Undertegnede tilmelder herved _____ personer til rundvisningen på
Rådhuset med borgmester Per Tærsebøl den 19. september.

Navn _____ Telefon _____

Underskrift _____

Indmeldelse i Historisk Forening for Espergærde og Omegn

- kan ske til foreningens kasserer, Fini Pode Pedersen, Stokholmsvej 83,
3060 Espergærde, tlf 49 13 26 10 - eller ved indbetaling af årskontingentet
på 75,- kr på foreningens girokonto 604-3151 - med angivelse af oven-
nævnte adresse. Husk afsender.

Snekkersten

Indtil omkring 1960 var tunfiskeri i Øresund en indbringende forretning for både erhvervs- og lystfiskere.

Her ses fiskerne Harry Johansen (t.v.) og Hjalmar Børgesen med deres fangst på Snekkersten Havn engang i 1940'erne.

Snekkersten bliver også temaet for årets lokalhistoriske udstilling på Snekkersten Havn, når der igen i år er havnefest. Det er i år i dagene 5. og 6. august, hvor havnen afholder denne traditionsrige fest. Igen i år er udstillingen en plancheudstilling, og emnet er „Huse og Mennesker langs Strandvejen i Snekkersten“. Imidlertid har det været nødvendigt at indskrænke strækningen fra Lindahlsstien i syd til Gydevej i nord. Til næste år forventes der en udstilling om strækningen nord herfor.

Udstillingen er i lighed med sidste år arrangeret af Ritta Vognsen Jensen, Christian Sørensen og Kjeld Damgaard.

Historisk Forening for Espergærde og Omegn

Årligt kontingent: kr 75,-, som indbetales på girornr. 604-3151 til kassereren.

Bestyrelse:

Formand: Holger Dahl, Hyacintvej 19, Mørdrup, 3060 Esp., tlf 49 13 17 16.

N.fmd.: Jørgen K.W.Hansen, Dyremosevej 12, Tibberup, 3060 Esp., tlf 49 13 47 45.

Kasserer: Fini P. Pedersen, Stokholmsvej 83, Mørdrup, 3060 Esp., tlf 49 13 26 10.

Sekretær: Else Elbæk, Gefionsbakken 5 B, 3060 Espgd., tlf 49 13 51 44.

Best.medl.: Nina Etting, Gl Strandvej 406, Tibberup, 3060 Esp., tlf 49 13 29 00.

Best.suppleanter: Per Då, P.W.Tegners Vej 9, Borupgaard, 3070 Snekkersten, tlf 49 22 02 62.

Hans-Henrik Lützhøft, Hovvej 89, Tibberup, 3060 Esp. tlf 49 13 19 76.

EGEBÆKKEN

Udgives to gange årligt som medlemsblad for Historisk Forening.

Redaktion:

Ansvarsh.: Kjeld Damgaard, Rugmarken 27, Mørdrup tlf 49 13 52 97

E-mail:
Kjeld-Damgaard@
mail.tele.dk

Jørgen K.W. Hansen
Nina Etting
Holger Dahl